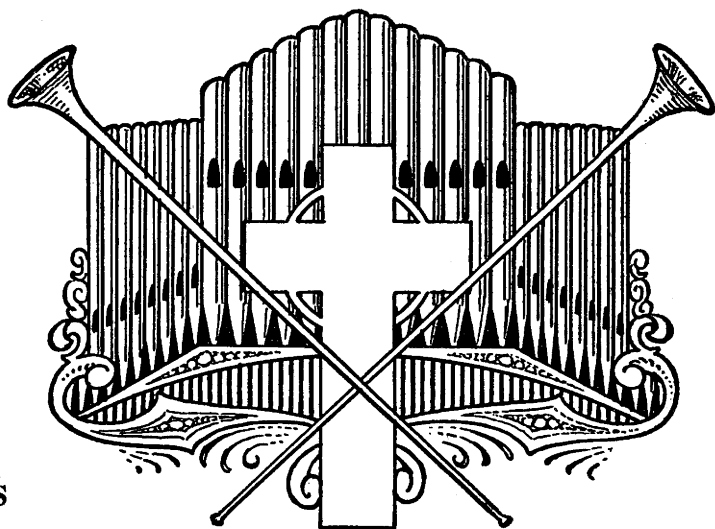

TIDSKRIFT FÖR KYRKOMUSIK OCH SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

MARS

1928

TREDJE ÄRGÅNGEN.

UNDER MEDVERKAN AV

PROFESSOR OTTO OLSSON, STOCKHOLM, MUSIKDIREKTÖR SVANTE SJÖBERG, KARLSKRONA
SAMT KOMMINISTERN, TEOL. LIC. KNUT PETERS, HÄSTHOLMEN

UTGIVEN AV KOMMINISTER ARTHUR ADELL, STJÄRNORP

REDAKTIONENS ADR.: STJÄRNORP, RT. 4 A. EXPEDITIONENS ADR.: GLEERUPS FÖRLAG, LUND

Innehåll:

Komminister *Knut Peters*: Ett svenskt hymnologiskt standardverk. — Organist *Albert Runbäck*, Båstad: Gamla orglar och nya. — Komministern, teol. lic. *G. Rosendahl*, Trelleborg: Om predikans förnyelse och tillika några ord om nutida predikolitteratur I. — Kyrkoherde *D. Glimborg*, Skeda: Introitus- och gradualcyklarna. — Komminister *K. Peters*: Credo. Till musikbilagan. — Kyrkosångsmötets eftermäle i utlandspressen. — Recensioner. — Meddelanden. — Från stiftet.

Musikbilaga: Musikdirektör *John Morén*, Stockholm: Motett på Botdagen. — Credo (Nicenum), bearbetning efter 1697 års Koralbok av *K. P.*

LUND, C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

Pren.-pris 4:50.

Innehållsförteckning.

Uppsatser.

	Sid.
A. Adell: Kyrkosångsmötets eftermäle i utlandspresen	43, 58
— » — Matteuspassionen i Leipzigs Thomaskyrka	67
— » — Kyrkomusikaliskt från Köpenhamn	98
A. Adell, K. Peters: De-tempore-principen i högmässan	82
F. M. Allard: Har Luther komponerat flerstämmig sång?	49
— » — Michael Praetorius Creutzburgensis	86
— » — Johann Walther	129
— » — Den polyfona tonsatsen i Kyrkans gudstjänst	177
G. Aulén: Prästernas och kyrkomusikernas liturgiska och kyrkomusikaliska utbildning	17
B. Cnattingius: Medeltida textil konst	181
S. Dahlquist: Instruktionskursen i kyrklig konst och kyrkovård i Örebro den 25—28 juli 1928	137
J. A. Eklund: Till högmässa	1
E. Fant: Västra Tollstads kyrkas restaurering	52
R. Forssman: Körtledarkursen i Motala	127
A. E. Friedlander: Den evangeliska diktningen inom den reformerta och lutherska kyrkan i Frankrike	101, 113, 133
— » — Franska evangeliska sånger i svensk översättning	135, 147, 164
D. Glimborg: Introitus- och gradualcyklarna	41
F. Hjort: Högre och lägre organistexamen	55
W. Huus-Hansen: Musikken i gudstjenesten	182
Kyrkomusiker: Något om psalmvalet vid högmässan	142
E. Liedgren: Psalmundervisning	161
G. Lizell: U. L. Ullman och det svenska gudstjänstlivet	8
C. A. Moberg: Kyrkomusikaliska begreppsbestämningar	27
— » — Kyrkomusikalisk forskning och praxis	70
P. Nilsson: Lovoffer	1
K. Peters: Ett svenskt hymnologiskt standardverk	33
— » — Credo (till musikbilagan)	42
— » — Den svenska reformationstidens gudstjänstliv	65
— » — De liturgiska färgerna	118
G. Rosendal: Om predikans förnyelse och tillika några ord om nutida predikolitteratur	38, 107, 150
A. Runbäck: Gamla orglar och nya	36
— » — Orgelns användning vid gudstjänsten	91
— » — Något om disponering av mindre orglar	123
J. Smend: Evangelisk tysk kyrkomusik i nutiden	10
H. Weman: J. S. Bachs Juloratorium	15
— » — Musikaliska Akademiens organistkurs och körtledarekursen i Upsala	139
— » — Utgångstycket	145, 166
D. Ahlén: Prästernas och kyrkomusikernas liturgiska och kyrkomusikaliska utbildning	21
— » — Den sextonde tyska Bachfesten	169
— » — Palestrinakören	184

Redogörelser och större meddelanden.

	Sid.		Sid.
Tvenne allmänna kyrkoböner	81	Stockholms Kyrkomusikerförening	64
Apostolikum och dess ingress	155	Maria kyrkokörs jubileum	78
6:e allm. kyrkosångsmötet i utlandspresen	43, 58	Vimmerby kyrkokör	191
Kyrkosångens Vänner	16, 30, 61, 191	I kyrkomusikfrågan: genmäle och svar (J. Nyvall, C. A. Moberg, A. Adell)	156, 188
Sveriges allmänna Organist- och Kantorsförening	31, 143, 191	1697 års koraltalmbok	191
Sveriges Kyrkosångsförbund	16, 31, 79, 191	Koralnämnden	143

	Sid.		Sid.
<i>Nytt svenskt preludieverk</i>	128	Palestrinakören	100, 144, 184
<i>Samlingsverk: Praetorius</i>	32	<i>Norge: Organistfor. 7:e landsmöte</i> ..	13
Scheidt	191	Liturgisk nämnd	77
<i>Körledarekurser: i Motala</i> .. 64, 79,	127	<i>Finland: Kyrkosångssträvanden</i>	29
i Upsala	139	Kyrkosångsfest i Helsingfors ...	78
i Ljungskile	187	Utställning av kyrklig konst ...	144
<i>Kurs i talteknik i Karlstad</i>	186	Kyrklig sångfest i Gamla Wasa ..	144
<i>Instruktionskurs i kyrklig konst och</i>		Kyrkomusikdagar i Helsingfors ..	160
kyrkvård i Örebro	137	Svenska kantor-organistföreningen	190
<i>Utställningar: av kyrkokonst i Örebro</i>	78	Svenska kyrkosångsutskottet ...	190
av kyrklig textil konst i Stockholm	185	<i>Tyskland: Tysklands evangeliska kyr-</i>	
<i>Striden om Viklaumadonnan</i>	189	kosångsförbund	32, 112
<i>Nya orglar</i>	112, 143, 160	Kyrkomusik i Leipzig	67
<i>Prenumerationsanmälan</i>	192	16:e Bachfesten i Kassel	112, 169
<i>Danmark: Ny preludiesamling</i>	78	<i>England: Handboksfrågan</i>	140
Kyrkomusik i Köpenhamn	98		

Recensioner.

	Sid.		Sid.
<i>S. Appelquist: Vår sång (Adell)</i>	76	<i>G. Jeanson och J. Rabe: Musiken ge-</i>	
<i>G. Aulén: Liturgiska förnyelsesträvanden</i>		nom tiderna (Rosendal)	76
och evangelisk kristendom		<i>Kyrklig sång (Adell)</i>	174
(Peters)	46	<i>Körkompositioner för blandad kör</i>	
<i>E. Berglund: Om predikan (Rosendal)</i>	153	(Adell)	174
<i>A. Branting och A. Lindblom: Medeltida</i>		<i>E. Leufvén: Upplysningstidens predikan</i>	
vävnader och broderier i Sverige		(Rosendal)	108
(Cnatingius)	181	<i>E. Liedgren: Svensk psalm och andlig</i>	
<i>Y. Brillioth: Studier i nutida anglikansk</i>		visa (Peters)	33
förkunnelse (Rosendal) ..	153	<i>G. Lindberg: Johannes Rudbeckius</i>	
<i>S. Dahlquist: Vanlig skrud och prydnad</i>		som predikant (Rosendal)	40
(Peters)	118	<i>Melodier till Svenska Mässan (Peters)</i>	77
<i>K. Englund: Bachstudiet (T. A—d)</i> ..	188	<i>A. Mendelssohn och O. Richter: Choral-</i>	
<i>J. Foss: Organist- och Kantor-Embeder-</i>		kantaten ut Liedern Paul Gerhardts	
nerne i Köbenhavn (Adell)	48	(Adell)	176
<i>N. Fransén: Liturgia suecana, II. Årke-</i>		<i>A. Mendelssohn och O. Richter: Chor-</i>	
biskop Laurentius Petri d. ä:s gudstjänst-		gesänge alter protestantischer	
ordning (Peters)	65	Meister (Adell)	175
<i>B. R. Hall: Biskop Johannes Rudbeckius</i>		<i>D. Olson: Körsånger för kyrkoårets</i>	
Predikningar (Rosendal) ..	40	högtider (Adell)	174
<i>O. Hippel: Studier till predikans historia</i>		<i>R. Otto, G. Mensching, R. Wallau: Li-</i>	
under nyromantiken (Rosendal)		turgische Blätter (Adell)	76
.....	109	<i>B. Ozenstierna: Rösterna av en som ropar</i>	
» — Det kristologiska problemet		i öknen (Rosendal)	153
under nyromantiken (Rosendal)		<i>G. O. Rosenqvist: Kyrkans förkunnelse</i>	
.....	109	och nutidsläget (Rosendal)	153
» — Om den kyrkligt religiösa brytningen		<i>D. Rudin: Något om de rytmiska koralerna</i>	
under 1800-talets andra hälften		(Allard)	187
(Rosendal)	109	<i>R. Will: Le Culte. Etude d'Histoire</i>	
<i>K. Hult: Johannes Rudbeckius (Rosendal)</i>		(Rosendal)	159
.....	40	» — Le Culte mystique (Rosendal)	159

In Memoriam.

	Sid.
Kantor <i>Amandus Svensson, Ö. Eneby</i>	16

Musikbilaga.

	Häfte.		Häfte.
<i>H. Albert: Jag är, o Herre, i din makt</i>	9	<i>K. Peters: Credo (Nicenum), bearbet-</i>	
<i>J. Morén: Motett på Botdagen</i>	3	ning efter 1697 års Koralbok ..	3

Meddelanden.

Redaktionens adress. Såsom meddelades i tidskriftens förra nummer är redaktionens adress under de närmaste månaderna: Komminister Knut Peters, *Hästholmen*.

»Palestrinakoret» på konsertresa till Sverige? Enligt meddelande från Danmark planerar den ypperliga Palestrinakören en konsertresa till Sverige under åtta dagar instundande höst. Kören stiftades 1923 av dess dirigent, magister Mogens Wöldike, och räknar ett antal av 40 sångare. Kören har tidigare sjungit i Sverige, bl. a. i Malmö och Lund, och företog 1926 en 14-dagars konsertresa i Danmark. Bland de större saker, som kören fört fram, må nämnas: Palestrinas Marcellusmessa, Orlandus Lassus: Factus est, Improperium och Super flumina, Lotti: Crucifixus o. s. v.

A. A.

Ny orgel. Harlösa församling i Lunds stift har på kyrkostämman beslutat ersätta den gamla kyrkoorgeln, som nu tjänst-

gjort i ca 120 år, med en ny. Den nya orgeln, som beräknas kosta 8,000 kr., innehåller 12 stämmor, fördelade på 3 manualer.

Till musiklärare vid samskolan i Trälleborg har Skolöverstyrelsen den 1 mars utnämnt musiklärarinnan Märta Wennermark, Stockholm.

Kantorsval. Sedan organistvalet i Göteborgs Haga församling den 31 dec. upphävts av domkapitlet, har församlingen vid val den 24 febr. till organist och kantor ånyo utsett musikdir. Folke Lundborg, Stockholm, med samtliga avgivna röster. Till kantorer vid förenade tjänster ha valts i Ytterby H. Larsson, Spekeröd, och i Hamneda Märta Emilsson, Ljung.

Utmärkelse. K. M:t har tilldelat förra kantorn i Enköpings—Näs församling J. N. Jacobsson samt kantorn i Älmeboda församling F. A. Sandgren medalj i guld av 5:e storleken med inskriften »För medborgerliga förtjänster».

Från stift.

Lunds stift. *Lunds Domkyrka.* Domkyrkans 14:e musikafton avhölls den 12 sistlidne december. Medverkande voro: fru Edith Reimer, domkyrkokapellmästaren d:r P. Nodermann, Lunds kyrkokörsförbund samt folkskolans gosskör; dirigent: musikdir. S. N. Holm. Program: Gluck, *Låten er upp*; Riedel, *Gammal böhmisk julvisa*; Wennerberg, *Davids 92 psalm*; Frielitz, *Saliga äro de som höra Guds ord*; Praetorius, *Det är en ros utspringen*; *Stilla natt* (folkvisa, efter arr. av Vincenz Goller); *Händel, Aria: Ack, hur ljuvliga*; Sjögren, *Julens alla klockoringa*; Max Reger: *Mariae Wiegenlied*; S. N. Holm, *Tornklockan*; Adam, *Julsång*; Vittoria, *Hosianna, Davids son*; Leissing, *Gör porten hög*. — 15:e musikaftonen den 31 jan.: konsert av kammarorkester ur »Köbenhavns filharmoniske orkester». Dirigent: kapellmästare Johannes Nielsen; solister: fröken Gudrun Saxtorph samt konsertmästarna kgl. kapelmusikus Georg Aarskov och Walter Sabinsky. Program: 1) *Händel, Concerto grosso, G-moll*; 2) a) *Händel, Ich weiss, dass mein Erlöser lebet* (ur oratoriet *Messias*); b) *Haydn, Recitativ och aria ur Skapelsen*; 3) *Bach: Concert i D-moll för två vio-*

liner; 4) *Saint-Saëns, Le Déluge, prélude*. — 16:e musikaftonen den 11 febr. (till förmån för Hemmets vecka); medverkande: musikdir. Herman Åkerberg, Malmö (orgel), d:r Nodermann och domkyrkokören samt musikdir. Oskar Mellander och Lunds Motettsällskap. Program: 1) Herman Åkerberg, *Sonat i c-moll: a) preludium (allegro marziale)*; b) *andante*; c) *toccata*; 2) O. Mellander: a) *Fosterlandshymn (Fädernesland, vars härliga minnen)*; b) *Hjärtefrid (Nu har jag ro)*; 3) Nodermann, *Julkantaten Betlehems stjärna; inledning (koral å orgel)*; körsång a capella; recitativ och trio (för mansröster); sekvens (*Ab arce siderea*) från omkr. 1100; kvinnokör med solo; jubelkör med solokvartett; sekvens (*Laetabundus*) från omkr. 1400; duett med kör; recitativ och slutkör. — Liturgisk-musikalisk aftonbön den 18 febr. (avslutning på Hemmets vecka): *Bach, Preludium, Choral och Fuga; Beethoven, Guds lov i naturen*; Riedel, *Gammal böhmisk julvisa*; Elgar, *Adagio; Magnificat ur Ordo Canendi*; Frielitz, *Saliga äro de, som höra Guds ord*; Rosini, *Aria ur Stabat Mater*. — 17:e musikaftonen den 17 febr. av Akademiska kapellet i Lund; solist: Maria

(Forts. å omslagets tredje sida).

Motett på Botdagen.

John Morén.
2. 1. 1928

Andante con moto

pp

Her - re, Her - re, gå

pp

gå ej till doms, gå

ej till doms, *p*

ej till doms, gå ej till doms med din

tjä - na - re, din tjä - na - re

tjä - na - re *p* gå ej till

doms, gå ej till doms, gå ej till

p

gå ej till doms, gå ej till

doms, till doms, till doms, till

doms, gå ej till

doms, till doms! Ty för dig är ing - en

doms, till doms! Ty för dig, för dig är

doms, dig är ing

le - van - de rätt - fär - dig, är ing - en rätt -

ing - en rätt - fär - dig, rätt - fär

- - en rätt - fär - - dig,

fär - dig,

dig, är ing - en rätt - fär - dig.

pp

pp

Mycket svagt; suckande.

Her - re, Her - re.

p

Credo.

Bearbetning efter Gamla Psalmboken.

Jag tror på en enda Gud Allsmäktig Fader,
 skapare av himmel och jord, och allt det som synligt
 och osynligt är. Och på en enda Herre, Jesus Kristus,
 Guds enfödde Son. Född av Fadren före all tid.
 Gud av Gud, ljus av ljus, sann Gud av sann Gud,
 född och icke skapat, av samma väsen som Fadren,
 på honom genom vilken allting är skapat.
 Som för oss människor och för vår sällshets skull
 har stigit ned från himmelen. Och tagit människans form
 genom den helige Ande av jungfrun Maria
 och blivit mänsklig. Som också har blivit för oss korsfäst

un-der Pon-ti - us Pi - la - tus, li - dit och bli - vit be - gra - ven.

Som på tred - je da - gen har upp - stått ef - ter skrif - ter - na.

Och fa - rit upp till him - me - len; och sit - ter på Fad - rens hög - ra si - da.

Där - i - från i - gen - kom - man - de i här - lig - het för att dö - ma

le - van - de och dö - da, på vil - kens ri - ke ic - ke skall

bli - va nå - gon än - de. Och på den He - li - ge An - de,

Her - ren och liv - gi - va - ren, som ut - går av Fad - ren och So - nen.

Som til - li - ka med Fad - ren och So - nen till - be - des och ä - ras

och som har ta - lat ge - nom pro - fe - ter - na. Och på en en -

da, he - lig, all - män - ne - lig och a - po - sto - lisk kyr - ka.

Jag be - kän - ner ett en - da dop till syn - der - nas för - lå - tel - se.

Och för - vän - tar de dö - das upp - stån - del - se. Och den till -

kom - man - de vär - l - dens liv. A men.

Ett svenskt hymnologiskt standardverk.

Emil Liedgren: *Svensk psalm och andlig visa. Diakonistyrerelsens förlag, 1926. H. 12:—.*

I Johan Vilhelm Beckmans Svenska Psalmhistoria har den svenska hymnologien en källa av sällsynt värde. Beckman arbetade med oerhörd energi, stor noggrannhet och ett mindre vanligt spårsinne. Tyvärr fick han emellertid icke fullborda sitt för den svenska psalmforskningen grundläggande arbete efter den ursprungliga planen. Han säger själv härom i en not å sidan 979: »Svaga krafter vid långt framskriden ålder tillåta icke särskildt meddelande af åtskillige till Psalmhistorien hörande och uti Förordet omförmälde ämnen, hvaribland arbetets källor och Svenska Psalm-bokens Historia. De förra anvisas spridda på sina behöriga ställen: den sednare förekommer till någon del uti förteckningen på Svenska psalmverk isynnerhet under det 16:e och 17:e århundradet». Sådan boken nu föreligger, bildar den en utförlig historik över de enskilda psalmerna i 1819 års psalmbok, varjämte i ett bihang på några sidor korta upplysningar lämnas rörande de psalmer i 1695 års psalmbok, som ej upptagits i den Wallinska. Härtill kommer en ytterst värdefull bibliografisk avdelning upptagande alla viktigare för Beckman kända psalmtryck intill 1819 samt en del betydelsefulla handskrifter från 1500- och 1600-talen. Korta, alfabetiskt ordnade, biografier över psalmförfattarne avsluta verket. Så är hans arbete huvudsakligen att betrakta som en materialsamling till den svenska psalmens och psalmbokens historia.

Det har ingalunda saknats författare, som, ösande ur den guld-

gruva, som Beckman utgör, och utnyttjande senare forskningars resultat, försökt att på olika sätt komplettera Beckman genom att lämna historiska skildringar av den svenska psalmdiktningens och psalmbokens utveckling. Jag erinrar blott om Eklunds, Friedlanders och Söderbergs arbeten.

Det oaktagt måste den nya svenska psalmhistoria, som härmed anmäles, hälsas med den största glädje och tillfredsställelse av var och en, som intresserar sig för vår psalmbok. Anledningarna härtill äro många. De äldre överblickarna ha endast framträtt som populära sammanfattningar av förut vunna forskningsresultat. Liedgrens arbete är, om än till formen populärt hållet, i sak ett självständigt, vetenskapligt arbete av rang, som tar upp problemen till förnyad undersökning, framdrager åtskilligt förut okänt material och belyser utvecklingen från nya synpunkter. Vidare är Liedgrens »Svensk psalm och andlig visa» den utan all fråga utförligaste sammanfattande framställningen av detta ämne, som vi hittills äga, varjämte författaren är den förste, som upptagit även den utomkyrkliga andliga diktningen till allvarlig undersökning. Härtill må läggas, att författaren utan fråga är den främste kännaren av den svenska religiösa diktningens historia alltsedan Beckmans dagar samt att han därtill besitter en mindre vanlig framställningskonst och en i hög grad flytande och medryckande stilistisk förmåga.

Att Liedgren på ett sällsynt omsorgsfullt sätt rustat sig för den uppgift, som han nu slutfört, därom vittnar hans föregående omfattande skriftställarverksamhet. För-

utom sin gradualavhandling om Wallin har han i tidningar, tidskrifter och kalendrar under nära ett par decennier nästan bokstavligen strött omkring sig smärre detaljundersökningar i hymnologiska och litteraturhistoriska frågor från olika tider. En del av dessa undersökningar äro samlade i »Kyrka och dikt», andra i »Vox Angelica». Det vore högeligen önskvärt, att även hans övriga uppsatser i hithörande ting samlades i bokform, så att de bleve lättare tillgängliga för den intresserade allmänheten.

Den bok, som gjort Liedgrens namn känt i de vidaste kretsarne, är emellertid den lilla broschyren »Den svenska psalmboken». Från att vara ett litet häfte på c:a 50 sidor, utgivet som särtryck ur Örebro allm. läroverks årsredogörelse 1909—1910, har dess sista upplaga — om jag icke misstager mig den fjärde (1921) — svällt ut till en liten pryddlig volym på över 100 sidor. Den i vårt land för en dylik bok sällsynta framgången (fyra upplagor på knappt mer än tio år) vittnar om att författaren måste äga en sällsynt förmåga att kunna fånga sina läsare. När nu en sådan vetenskaplig vederhäftighet och populär framställningskonst enat sig om att ge oss en svensk psalmhistoria, bör man ha rätt att vänta sig något non plus ultra. Det må genast sägas, att dessa förväntningar icke svikas.

Såsom trenne för denna nya svenska psalmhistoria särskilt utmärkande egenskaper, som isynnerhet falla granskaren i ögonen, skulle jag vilja framhålla dels en oerhörd detaljrikedom, dels en minutiös noggrannhet, dels slutligen en synnerligen lycklig gruppering av det ofta mycket svårhanterliga stoffet.

När man tänker på detaljrikedomen i boken, måste man nästan

härma över författarens förmåga att kunna infläta en otrolig mängd stoff i framställningen utan att denna verkar tröttande uppräknig. Åtskilligt material är, som förut sagts, nytt. Detta gäller särskilt om de stora avdelningar, som behandla den religiösa diktningen utanför psalmboken. Men även där författaren rör sig med gammalt material, förstår han ofta att avvinna detta nya tankar.

Med hänsyn till den rikedom på stoff, som författaren i allmänhet medtager, synes han mig emellertid på ett par punkter kunna förebrås en viss knapphändighet. Beträffande den yttre ramen kring det psalmboksarbete, som resulterade i 1695 års psalmbok, inskränker han sig till att hänvisa till Totties, Heblers och Lundströms bekanta framställningar. Det må ursäktas, om man av bokens föregående del föränletts att hysa den förmodan, att författaren även på denna punkt skulle hava haft åtminstone något nytt att bjuda. Men även om så ej varit fallet, känner man i ett »Grundriss» sådant som detta onekligen en viss saknad efter en någorlunda fyllig framställning av ett så viktigt och intressant skede i psalmbokens historia. Boken kommer säkert att läsas och användas av många, som icke göra sig mödan att utfylla luckan ur de nämnda författarnes arbeten.

En annan sak, som säkert många läsare varit författaren tacksam för, hade varit en icke alltför vidlyftig kronologisk bibliografi över de viktigaste svenska psalmtrycken med hänvisning till vederbörliga sidor i texten. Därigenom hade den svenska psalmbokens historia på ett vida klarare och överskådligare sätt kunnat följas. Bristen på en sådan översikt är så mycket mera iögonfallande, som författaren likväl offerar

c:a 75 sidor på värdefulla källhänvisningar, anmärkningar och register. Det är anmälaren en stor tillfredsställelse att få peka på denna efter svenska förhållanden sällsynt omsorgsfulla avdelning. Skada blott att icke ytterligare något 10-tal sidor offrats på en sådan bibliografisk avdelning som den nyss nämnda. Naturligtvis kan man hänvisa till Beckman. Men arbetets karaktär av »Grundriss» och dess många övriga förträffliga egenskaper göra dock, att man känner saknaden.

Vad uppgifternas exakthet och tillförlitlighet beträffar, torde man endast sällan råka på ett arbete av liknande art, som kan tävla med detta. Man kan icke underlåta att beundra författarens mångsidiga lärdom och utomordentliga noggrannhet. Trots detta har väl en eller annan oriktig eller missvisande detalj kunnat insmyga sig. Så säges (s. 62), att »ännu i 1614 års handbok är ett fritt psalmval någonting okänt», varefter författaren hänvisar till den i denna handbok fastslagna gradualcykeln. 1614 års handbok känner emellertid också ett fritt psalmval. Anvisningen i handboken (bl. XXIII v.) synes ha undgått författarens uppmärksamhet: »Sedhan alt är ändadt på Predicostolen siunges een Psalm / om tijdhen så tilsägher». Denna psalm får uppenbarligen väljas fritt.

Beträffande de nytestamentliga cantica och Te Deum lämnar förf. (s. 86 f.) den uppgiften, att de tillhörde söndagens kanoniska timmar, vilket visserligen är riktigt men dock missvisande, då deras bruk icke var inskränkt till söndagen.

Sidan 208 finnes något i detta arbete mycket sällsynt, nämligen ett tryckfel. I stället för till G. Ps. n:r 157 hänvisas till n:r 457. Jag påpekar detta blott för att få tillfälle att framhålla, att författarens nog-

grannhet även sträckt sig till den mest omsorgsfulla korrekturläsning.

Med de anförda exemplen har jag endast velat understryka författarens beundransvärda omsorgsfullhet. Att leta efter »felaktigheter» i hans arbete hör till de otacksammaste uppgifter, som man kan företaga sig.

Övergå vi nu till grupperingen av stoffet, så ger redan en blick på innehållsförteckningen någon föreställning om hur väl funnen denna i allmänhet är. Att här avtrycka registret torde vara onödigt. Det behöver knappast sägas att avdelning IV. »Medeltida fromhetsdrag, motiv och formelement i våra lutherska psalmer» är ett synnerligen intressant kapitel, rikt på nya iakttagelser. Ej heller behöver det ytterligare understrykas, att i kap. VI. »Lekmannakretsarnes andliga sång vid sidan av rikspsalmboken» den äldre andliga sången för första gången fått en utförligare, vetenskapligt vederhäftigt, sammanfattande behandling.

Mot författarens framställning skulle jag likväl i detta sammanhang vilja göra ett par erinringar. Den ena gäller det förhållandet, att huvuddelen av reformationstidens psaltareparafraaser behandlas i kapitlet om »protestantiska nidvisor och stridssånger». Är icke detta att ställa in dem under en oriktig synpunkt, att påtrycka dem en mindervärdig prägel och att ge läsaren en skev uppfattning av reformationstidens psalmdiktare? Intresset även för psaltarens för vår tid hårda psalmer torde åtminstone i allmänhet ha tillräcklig förklaringsgrund i den dominerande ställning, som psaltaren allt ditintills intagit i gudstjänstlivet. På denna punkt synes mig författaren ha begått en orättvisa.

Den andra erinringen mot förfat-

tarens uppställning gäller den omständigheten, att det viktiga kapitel, som heter psalmbokens ställning i gudstjänstlivet, icke fått komma till sin rätt. Att här och där strödda notiser om saken förekomma, skall villigt erkännas. Men någon samlad bild av den uppgift, som psalmboken haft att fylla i gudstjänstlivet, får man ej. Och dock är väl den roll, som psalmboken där spelat, kanske dess viktigaste. Hade icke en särskild avdelning härom varit minst lika mycket om ej mera på sin plats som den förvisso ytterst intressanta och värdefulla om naturen i svensk psalmdiktning?

Den ställning, som den svenska psalmboken intagit och alltjämt intager i vårt folks andliga liv, är givetvis beroende på den starka religiositet, som botten bor i henne. Hon betraktas med rätta som en av vår kyrkas dyrbaraste klenoder. Det skall rättvist erkännas, att hon i Liedgren funnit en henne värdig skildrare av de öden, som hon genomgått.

Slutligen må påpekas, att även om man av Liedgrens arbete har

både nytta och nöje, när man läser det, så har man dock både det största nöjet och den största nyttan av att ha det tillgängligt såsom uppslagsbok. Såsom sådan är »Svensk psalm och andlig visa» ovärderlig för var och en, som är fästad vid psalmboken. Särskilt värdefull är den givetvis för alla präster och lärare, som ha att i sin undervisning syssla med psalmboken. Men och hos varje för svenskt kyrkoliv intresserad läsare är den i hög grad ägnad att väcka kärlek till och förtrogenhet med den pärla, som heter den svenska psalmboken. Läses arbetet rätt, d. v. s. med 1695 och 1819 års psalmböcker vid sidan, är dess studium icke blott rikt givande i kunskapshänseende utan ock i hög grad uppbyggligt.

När man lägger ifrån sig boken efter att hava läst den, kan man knappast låta bli att med de mest spända förväntningar motse den fortsättning, utförligt behandlande den Wallinska psalmboken, som författaren antyder skola komma.

Knut Peters.

Gamla orglar och nya.

Var och en, som intresserar sig för kyrkan och hennes historia, måste glädja sig åt att de gamla kyrkorna med deras minnen av konstverk i vår tid ägnas så mycken kärleksfull omvårdnad. Allmänt beklagas 1800-talets hårda framfart med kyrkorna. Den kyrkliga hembygdsvården vinner nu allt större anslutning bland präster och lekmän.

Men på ett område fortlever och härjar vandalismen lika skoningslöst som förut, nämligen då det

gäller de gamla orglarna. Det är vemodigt att tänka på huru pietetslöst och lättsinnigt en gammal kyrkorgel nedskrotas och förintas efter att under flera släktled ha fullgjort sin tempeltjänst, jublat och klagat med församlingen i de gamla psalmerna och haft en stor och skön uppgift att fylla. Det var kanske en 1700-tals-orgel med karakteristisk, ålderdomligt sprödoton, eller var den från något senare tid och ägde den där djupa andaktsväckande koralklangen, som

alla vänner av verklig kyrkomusik beundra, men som ofta saknas i de nya orglarna. Den, som byggt orgeln, var kanske en på sin tid framstående konstnär. Men förståelse för verkets historiska och musikaliska värde saknades, och det »gamla skrället» skulle bort.

Ikke alltid torde det vara nödvändigt att gå så pietetslöst till väga. De i landskyrkorna stundom förekommande små prydliga orglarna från äldre tider fram till förra delen av 1800-talet skulle i åtskilliga fall kunna få kvarstå, event. omplaceras, då ny orgel bygges. Så har skett på några ställen. I Morlanda kyrka lär sålunda finnas en gammal orgel och en ny, likaså i Falsterbo. Och i Östra Ljungby lär det vara meningen att vid blivande orgelbygge även behålla den gamla intressanta orgeln från år 1707. I Båstad byggdes ny orgel år 1918, men den gamla (från år 1792) blev, tack vare en inflytelserik hembygdsväns ingripande, tillvaratagen och uppsatt i ett tornrum bakom nya orgeln. Där gör den sig utmärkt och har vid många tillfällen fått sända sina »fjärrtoner» in i kyrkan och alltså ej endast blivit ett museiföremål. På liknande sätt skulle somliga gamla orglar kunna bevaras och fortfarande ha en uppgift att fylla. Är det ej möjligt att förvara dem i kyrkorna, finns ju den utvägen att flytta dem till något museum.

Det blir svårare att på ovan nämnda sätt tillvarataga orglar från senare tid, då dessa i allmänhet äro mera skrymmande. Då en sådan orgel av olika anledningar ej längre anses vara tjänstduglig, borde man vid ny- eller ombyggnad mer än hittills använda de befintliga, stundom mycket goda stämmorna. Givetvis böra dessa

då behålla sin karaktär och icke omintoneras för att verka nya. Av somliga orgelbyggare förkastas denna metod, och angives då som skäl, att nya och gamla stämmor ej passa ihop, orgelklangen blir då ej homogen o. s. v. Det starkaste skälet mot ett sådant förfaringsätt torde dock vara, att de gamla stämmorna vålla lite besvär; det är bekvämare att göra alltsammans nytt. Det skall villigt erkännas, att det kan finnas fall, då det bästa musikaliska resultatet nås genom fullständig nybyggnad. Men man bör betänka sig mer än en gång, innan man bortkastar gamla värdefulla stämmor; det har visat sig, att sådana, då de placeras i en ny orgel, ingalunda förstöra dennas klang utan tvärtom, och att de göra orgeln mera intressant.

Vid byggandet av nya orglar borde man bl. a. sträva efter att erhålla en kyrklig orgelton. Uppgörandet av ny- och ombyggnadsförslag sker ofta alltför lättvindigt, och det är en orsak till att resultatet stundom blir mindre gott. Litet mera grundlighet vore här på sin plats. Två vanliga fel hos nyare tiders orglar böra särskilt påpekas: 1) principal- och oktavstämmor äro i regel för trångt mensurerade och få därigenom en tunn, stråkartad ton; 2) stråkstämmorna äro alltför talrikt representerade. Vad sägs om en 3-stämmig 2:a manual, så disponerad: Salicional 8', Voix Celeste 8', Violin 4'? Eller en 4-stämmig med samma stämmor + Violinprincipal 8'? Vissa organister och orgelbyggare tyckas ha eftersträvat en behagsjuk, sötsliskig ton, som visserligen kan »klia i öronen» för någon gångs skull, men som i längden alstrar trötthet och leda. Man har varit på väg att glömma, att

orgeln är ett självständigt musikinstrument, som har sin egenart, och som ej är ämnat att blott vara ett surrogat för orkestern. Orgelns »orkesterstämmor», bland dem även stråkarna, skola vi naturligtvis allt framgent använda, men låt detta ej ske på bekostnad av de gammaldags, hederliga orgelstämmorna!

Spelar man något av Bach eller hans föregångare på våra moderna stråktonsorglar, kommer man

snart underfund med dessas olämplighet. Detsamma är förhållandet med våra gamla härliga koraler. Dessa klinga ofta mycket bättre på de gamla orglarna av t. ex. P. Z. Strand, Marcussen m. fl. Den djupa, fylliga orgeltonens renässans är något, som alla orgelintresserade böra arbeta för. Då blir orgeln också mera lämplig för sin höga uppgift vid gudstjänsten.

Albert Runbäck.

Om predikans förnyelse och tillika några ord om nutida predikolitteratur.

I.

Bland dem, som nitälska för en gudstjänstlivets förnyelse inom Kyrkan i vårt land, är det tvenne önskemål, som hava trätt i förgrunden. Dessa önskemål äro dels en liturgisk-musikalisk förnyelse av Högmässan samt förståelse för tidegärds-gudstjänsten med dess gammalkyrkliga sång, dels ett större och mera framskjutet rum för Herrens Nattvard. Och det är en av de mest överraskande och svårförståeliga företeelserna i det kyrkliga livet, att särskilt det senare önskemålet blivit mött med misstroende och rönt ett ivrigt motstånd inom vissa kyrkliga och teologiska läger.

Det torde inte vittna om vilja till en rätt uppfattning av situationen, när en anmälare i en av våra teologiska tidskrifter i en recension av ett homiletiskt arbete, som skall omnämnas i denna artikels fortsättning, skriver: »Det är dock en bra mycket högre uppgift att giva riktlinjer för den kyrkliga förkunnelsen än att fördjupa sig i liturgiska reformförslag. Utan tvivel är också

tidens behov av en predikans utveckling starkare än av komponerande av nya mässkläder och kyrkliga textilier.» Att söka bagatellisera de liturgiska strävandena inom Kyrkan i vårt land till ett »komponerande av mässkläder och kyrkliga textilier» vittnar inte om sinne för proportioner, och det torde vara obestridligt, att det i samtiden finnes djup längtan efter att i stillhet få tillbedja i Herrens tempel, en längtan, som ingen predikan kan tillfredsställa. Emellertid synes det mig, som hade de liturgiska strävandena och arbetet för att skaffa Herrens Nattvard ett större rum sitt egentliga berättigande inte i denna längtan utan fastmera däri, att de vilja giva Gud äran. De vilja införa skönhet och höghet i Hans tempel och låta de heliga sakramenten, som länge varit glömda och föraktade, återfå den plats de av ålder haft i Kyrkans gudstjänst. Därigenom att sakramenten få denna plats bliver det objektiva, det av tidens skiften oberörda

framhävt. Och det behövs sannerligen i en tid, då predikan ofta är sådan, att man sannerligen inte vågar använda orden »Predikan är Guds Ord» vid alla tillfällen.

Här bör man emellertid besinna, att det inte gäller *antingen* liturgi och sakrament *eller* predikan. Det gäller ett *både-och*. Ty *intet behov kan sägas vara större än behovet av en predikans förnyelse i denna tid*. Då vi tala om gudstjänstlivets förnyelse, måste vi betänka, att gudstjänsten består av både predikan och liturgi samt Herrens Nattvard, som naturligtvis har sin plats vid varje högmässa likasåväl som predikan har det. Varje försök till en gudstjänstlivets förnyelse efter sådana linjer, att Ordets förkunnelse därvid kommer i trångmål, måste avvisas. Men detsamma gäller även om varje försök att låta predikan uttränga övriga legitima delar av gudstjänsten. Detta i all synnerhet i en tid, då predikan synes mera vara människo-ord och människotankar än Guds Ord, och då platthet, andetomhet, ansträngdhet eller ock ytligt ordprål alltför ofta äro dess kännetecken.

Men predikans förnyelse kan ej vinnas genom någon predikantens lyhördhet inför tidens röster. Därigenom vinner predikan i bästa fall åhörare men ej ande och kraft. Ej heller vinnes den därigenom att tidens sociala och kulturella problem behandlas i predikan. Därigenom får den aktualitet, en viktig sak men ej nödvändig. Lika litet är predikantens förmåga eller personliga kvaliteter av någon grundväsentlig betydelse. *Genom Guds Ord allena* kan predikan förnyas. Ty predikan skall vara Guds Ord.

Guds Ord är all Den Heliga Skrift. Varje kvantitativ eller spiri- tualistiskt kvalitativ förkortning av

Guds Ord måste avvisas. Ty människan kan ej döma över GUDS Ord. Och varje försök till förkortning måste alltid vara i viss mån subjektivt godtycklig. Inte bara det, som vi förstå och godkänna i Den Heliga Skrift, är Guds Ord. Det är nämligen inte uteslutet, att Gud kan hava tänkt tankar så stora — för att nu tala på människosätt — att de för oss i dag äro hemligheter. Måhända skola vi framdeles förstå dem, såsom andra före oss genom Guds Andes upplysningar hava kommit till att förstå.

En sådan predikans ödmjuka ställning inför Guds Ord är en nödvändig förutsättning för dess förnyelse. Ty den enda förnyelse som här kan ifrågakomma är den, att predikan blir sådan, att man i sanning kan säga: »Predikan är Guds Ord».

Men jämte denna grundförutsättning för predikans förnyelse finns det andra av sekundär art. Ordet har icke varit overksam. Det har verkat i Kyrkan, och ett resultat av dess verksamhet är *Kyrkans år*. Kyrkoåret är ett evighetens år mitt i tiden, ett frälsningshistoriens år i världshistorien. Och det är genom att gå in i detta års händelsesammanhang, så att dess fakta bliva föremål för predikans uppmärksamhet i stället för de världshistoriska tilldragelserna, som predikan kan förnyas. Den måste själv gå in såsom en faktor i kyrkoåret, för att så få en evighetsaktualitet i stället för en historisk aktualitet. Dessa två behöva väl ej utesluta varandra, men nu, i den förhandenvarande situationen, torde det behövas en påminnelse om evighetsaktualiteten.

På denna punkt gives en innerlig förbindelse mellan liturgien och förkunnelsen, som ej får förbises, enär annars gudstjänstens enhetlighet äventyras. Predikan kan genom sin

nära anslutning till kyrkoåret hämta talrika impulser från det liturgiska området i de-tempore-bestämda växelsånger, psalmer och texter. Predikan får då något rikare och mera bestående att ösa ur än det mänskliga tänkandet och tidsförelse-terna.

Slutligen vill jag nämna en annan andrahandsföresättning för predikans förnyelse, nämligen *teologien*. Denna är aldrig, så vitt den är under Ordets inflytande, enbart ett människoverk. Ordet är ett *λογος πνευματικος*, och teologien är en av dess fält, där skörden förvisso är bemängd med ogräs men där dock Guds ord är utsått. Förkunnaren gör därför väl, när han gärna vill lära av och lyssna till teologien, synnerligen till den egentliga teologien, den systematiska.

Emellertid få de andra disciplinerna ej förbises. Exegetiken har sitt givna värde för Ordets förkunnelse. Och det måste vara av den allra största betydelse för predikan, att predikanten känner dess eget väsen och dess egen historia. På denna punkt bedrivs hos oss ett synnerligen energiskt arbete i denna tid. Härom skall denna uppsats i sin fortsättning tala.

*

Gustaf Lindberg, Johannes Rudbeckius som predikant. Diakonistyrelsens förlag. 246 s. Pris 5: 75 kr.

B. Rud. Hall, Biskop, Joh. Rudbeckius Predikningar i urval och i moderniserad form. Diakonistyrelsen. 144 s. Pris 2: 50 kr.

K. Hult, Johannes Rudbeckius. Diakonistyrelsen. 55 s. Pris 0: 50 kr.

Man måste hälsa *Lindbergs* arbete med glädje. Först på grund av ämnesvalet, så också för behandlingen. Det finns i kyrkliga och teologiska kretsar en ingrodd motvilja

mot ortodoxiens tid. Under det att pietismens tidevarv varit föremål för flera undersökningar, har det skrivits föga eller intet om ortodoxien. Dock var det under denna tid, lutherdomens klassiska, som Luthers troserfarenhet fick sitt klara och mäktiga uttryck i en teologi, som i arkitektonisk storslagenhet och ädel resning söker sin like inom lutherdomen, och i en förkunnelse, som i sin storvulna manlighet och salta kärvhet torde ha mera att lära oss än pietismens välmenta men oftast nog så triviala utläggningar.

Utan att söka förringa den »råhet och okunnighet, en fullt levande hednisk vidskepelse», som fanns på ortodoxiens tid, saknar författaren ej blick för den »äkta lutherska trosfrimodighet, en trofasthet och offervilja intill döden», som man också finner hos denna tid. »För ett mera ytligt betraktande ter sig ju ortodoxien blott som en stark nedgångs- och dekanstid», säger förf. men tillägger: »Går man emellertid denna tidsrörelse närmare in på livet, ter sig saken väsentligt annorlunda.» Därefter påvisas det levande sammanhanget mellan Luther och ortodoxien på vitala punkter.

Mot denna bakgrund tecknas nu bilden av Johannes Rudbeckius såsom predikant. Teckningen är mångsidig, rik på detaljer och grundlig. Men man kan ej värja sig för den känslan, att den saknar enhetlighet och systematisk koncentration. Detta är så mycket mera förvånansvärt, som en antydan till en sådan systematik i teckningen finnes antydd på ett par ställen, ehuru den ej framträder i conspektus. Detta gör, att man endast med svårighet kan sammanhålla de talrika intryck, man erhåller genom att läsa arbetet.

Hela 41 sidor ägnas åt en undersökning av den formella sidan av

Rudbeckii predikan. Man får här en imponerande föreställning om den klarhet, ordning och reda, som utmärkte denna förkunnelse. Vår tid har här mycket att lära, icke minst den förkunnelse, som går under etiketten »ungkyrklig».

Man skulle kunna tro, att en predikan, med denna otroligt nogranna disposition, skulle i sitt framförande verka schematiskt förtorkad. Att så inte behöver bliva förhållandet, framgår av de av *Hall* utgivna predikningarna. Man förvånas över den konkreta realismen i denna förkunnelse, som ännu gör den fängslande och tilldragande. Bland *Halls* goda urval — tyvärr moderniserat, varigenom en stor del av den egenartade tunga pomp och mäktiga klang, som utmärker tidens språk och som karakteriserat framställningen, gått förlorad — vill jag särskilt nämna Marknadspredikan 1628 såsom exempel på en sådan realistisk förkunnelse. Detta drag har av *Lindberg* blivit klart tecknat i de loci, som tala om den rudbeckianska predikans praktiska och polemiska inriktning. I polemiken valde man inte alltid vapnen med så stor omsorg, men man förde dem alltid med manlighet och mod. *Lindberg* lämnar talrika belägg härför. De äro ock lätta att hitta hos *Hall*. *Hult* låter oss i sin lilla utmärkta skrift — synnerligen lämplig såsom högläsning i ungdomskretsar och kyrkliga scoutkretsar, åt vilka den på det varmaste anbefalles — se en man, som, outtröttlig i sitt kall, var stor på alla områden,

men dock var ojämförligt störst som predikant.

Särskilt intresse erbjuda de partier i *Lindbergs* arbete, som behandla »karakteristiska drag i Rudbeckii förkunnelse». Han påvisar här ett gammaltestamentligt inflytande och en didaktisk-moralisk prägel hos Rudbeckius, som är typisk för ortodoxiens både förkunnelse och teologi. Vad man emellertid för en rätt förståelse av denna tids andliga liv måste hava i minnet, det är, att dess teologi och förkunnelse framför allt var religiöst orienterad. Detta har också av auktor med all tydlighet framhåvts på flera ställen. Den framställning av det eskatologiska och pessimistiska draget hos Rudbeckius, som kommer närmast före den avslutande sammanfattningen, är synnerligen förtjänstfullt gjord. Man stannar här inför denna vördnadsvärda och mäktiga gestalt, som med all sin praktiska läggning och i sitt stora intresse för jordiska ting dock så klart såg evighetens realitet och värderade allt annat ringa i jämförelse därmed.

De trenne arbeten, som här berörts, förtjäna att bliva spridda och kända, framför allt av dem, som hava att förkunna Guds Ord. Och vi stå i en så mycket större tacksamhetsskuld till samtliga auktorer, som de genom vad de skrivit röjt vägen för förståelsen av en tid, där vi hava mycket att lära, och som dock synes vara nutidsmänniskorna så främmande.

Gunnar Rosendal.

Introitus- och gradualcyklarna.

Under användandet av introitus- och gradualcyklarna har jag mer och mer funnit, att introituscykeln behöver omarbetas och hänsyn där-

vid tagas ej blott till söndagens ämne och dess plats i kyrkoåret utan även till ingångspsalmens uppgift att förbereda hela gudstjänsten.

Det kan vara av stort värde att sammanställa närbesläktade söndagar och så granska deras psalmer. En sådan grupp bilda tydligen Kristi Förklarings dag, 12 sönd. e. tref. och 17 sönd. e. tref. I förslaget har ps. 328 utplockats på alla dessa tre söndagar. Enligt min mening borde den i sin helhet få utgöra introitus på en av dessa dagar, kanske helst på Kristi Förklaring, ehuru den passar väl även på 12 S. e. tref. Till introitus på de två återstående kunde användas 330: 1—3 och 325: 1—3, visserligen mycket vanliga men dock mycket goda ingångspsalmer. Till gradual på 12 S. e. tref. anser jag 329 vara den bästa.

En annan grupp bildas av 2, 10 o. 20 efter trefaldighet. Den första av dessa söndagar har till introitus fått 163: 4; men den versen har ej den rätta introitus-stämningen. Bättre 165: 4 eller ännu hellre 164: 1, 2 med 163: 4—7 såsom gradual. — Att börja en gradual med orden »men ack» anser jag vara en omöj-

lighet. 527: 4—6 på 10 S. e. tref. måste därför strykas. I stället föreslås 426: 3—5 eller 172: 1—6 med 165: 4 till introitus. — På 20 S. e. tref. är 184 given såsom gradual; men varför ej verserna 2—5 i st. f. 4—6? Introitus 450: 1, 2 har jag visst själv föreslagit, men jag skulle ej ogärna se den utbytt mot 173: 1, 2, i vilket fall 22 S. e. tref. finge 189: 1, 2.

Andra grupper äro söndagarna om den kristliga kärleken (4, 6, 13 o. 22 e. trefald.), samt söndagarna om tron (3 e. trettondedagen, 2 i fastan, 11, 19 o. 21 e. trefald.). I fråga om dessa har jag intet annat bestämt önskemål än att gradualen på 13 S. e. tref. får omfatta verserna 6—8 i st. f. 8—10.

Synnerligen önskvärt vore, om diskussionen i denna fråga bleve mera allmän. Här är ju ett område, där präster och organister ha en ständig erfarenhet och där de måste bilda sig en mening.

D. Glimborg.

Credo.

(Till musikbilagan).

Trosbekännelsen i högmässan är visserligen avsedd som en bekännelse till den treenige Guden. Men dess plats omedelbart efter evangeliet förlänar den lika mycket karaktären av en lovsång över Guds välgärningar. Den har därför av ålder sjungits och kan fortfarande enligt vår kyrkohandbok sjungas. 1894 års handbok har tvenne alternativ till credo: dels Apostolicum, avsett för läsning, dels Luthers credopsalm, avsedd för sång. Vill man sjunga trosbekännelsen, är

man sålunda närmast hänvisad till nr 17 i vår psalmbok.

Sedan 1917 är emellertid som ett tredje alternativ, avsett för högtidsdagar, det s. k. Nicenska credo infört i handboken. Huru skall detta utföras? Där om säges intet uttryckligen. Det placeras blott efter de båda andra alternativen med anvisningen: »Å de större högtidsdagarna må kunna användas följande trosbekännelse». Härav synes framgå, att även om man närmast tänkt sig Nicenum läst, lägger

likväl icke handbokens föreskrift något direkt hinder i vägen för att detsamma sjunges. Denna tolkning synes i all synnerhet sannolik, när man tar i betraktande, att Symbolum Nicenum i 1693 års handbok (sålunda till 1811) stod föreskrivet på »Högtids- och store Bönedagar», avsett att sjungas, varför ock 1697 års koralpsalmbok upptager melodi därtill. 1926 års handboksförslag hade ock för att undanrödja möjliga tvivel uttryckligen satt i anvisningen rörande Nicenum, att detsamma skulle kunna läsas eller sjungas.

Sjungandet av Nicenum har emellertid stött på det hindret, att någon musik till detsamma icke funnits tillgänglig. Detta hinder har det varit min avsikt att undanrödja genom den melodi, som meddelas i detta nummers musikbilaga.

Vid upptagandet av en melodi till credo ligger det givetvis närmast till hands att vända sig till 1697 års koralpsalmbok och framdraga dess melodi, som ända tills för ungefär ett sekel sedan kunde sjungas i de svenska kyrkorna. Det är ock, vad som här skett. Melodien n:r 5 i nämnda koralpsalmbok har varit min huvudkälla. Därjämte har jag

ock anlitat handskriften i Linköpings stiftsbibliotek »Teol. 230» (en mässbok från Rinna socken i Östergötland, härstammande från senare delen av 1600-talet) samt det nuvarande Graduale Romanum. Det är uppenbart, att de båda svenska källorna på flere punkter uppvisa yngre drag. Dock har det syns mig önskvärt att vid detta första försök så mycket som möjligt bibehålla den melodiform, som senast ägt burskap inom den svenska kyrkan och blivit beklädd med den gamla psalmbokens auktoritet.

Melodien härstammar från medeltidens sista skede (1400-talet) och förråder enligt Wagner fransk härkomst.

Vad utförandet beträffar, måste detta credo, liksom all gregoriansk musik, utföras i raskt, livligt tempo. Hela credo behöver icke taga längre tid i anspråk än $3\frac{1}{2}$ —4 minuter. Prästen bör intonera: »Jag tror på en enda Gud». Därpå sjunges helst det övriga så, att tvenne varandra avlösande körer (t. ex. en manskör och en kvinnokör) omväxla med var sin »vers». Amen sjunges av båda körerna tillsammans.

Knut Peters.

Kyrkosångsmötets eftermäle i utlandspressen.

I.

Till höstens stora kyrkosångsmöte i Linköping hade de nordiska grannländerna och Tyskland sänt representanter. Åtskilliga av dessa ombud hava efter hemkomsten i pressen delgivit sina intryck från mötet. Några av dessa skildringar hava kommit redaktionen till handa, och i förlitande på att våra läsare intressera sig för huru svenskt kyrkosångsarbete bedömes av en icke svensk skall i detta och föl-

jande nummer några utdrag lämnas ur dessa artiklar.

Vi begynna med återgivandet av delar ur en entusiastisk skildring av den norske prästen, pastorn vid Ullern Kirke, Oslo, A. Fasmer Dahl, en av de ledande krafterna i Kirkesmusikforeningen för Bjørgvin bispedöme, vilken förening han representerade vid mötet. Han skriver i Oslos Aftenavis för den 28 okt. 1927 följande:

»Siden reformationen er ikke Sverige blit vidne til en slik renaissance paa gudstjenestens og kirkelivets omraade, som den vi nu oplever.» Det er en av Sveriges fremste kirkemænd, som sier dette til mig. Og det netop avsluttede kirkesangmøte i Linköping, hvor hele den svenske kirke var repræsenteret, foruten indbudte gjæster fra Danmark, Norge, Finland og Tyskland, viste, at han hadde ret.

Den store haandbok over møtet paa 82 sider, som paa forhaand blev os tilsendt, gav os allerede et imponerende indtryk av, hvilke sterke kræfter, der er i bevægelse blandt Sveriges prester og kirkefolk, til fornyelse og fordypelse av det liv, som pulserer inden fædrenes kirke. Men i langt høiere grad gav selve møtet en overvældende følelse av den morgenrøde, som nu gaar op over vort broderfolk!

Midtpunktet i alt var gudstjenestene og blandt dem igjen søndagens høimesse.

Forledent aar reiste det svenske elitekor fra Engelbrechtskirken i Stockholm omkring i Tyskland forat lære de evangeliske menigheter dernelde svensk høimesse at kjende. Det viser hvilken værdi den eier i sin kristelige dybde og kunstneriske opbygning.

Først vil vi nævne den liturgiske linje, med sin mæktige stigning, fra »Introitus» eller indgangsordets løsen til den vældige avslutning i lovprisningen, intonert av prestene, og med det vældige responsorium av den hele menighet der staaende synger sit »Herren være tak og lov», med basunmakt.

Og saa den gripende avslutning efter prækenen, hvor presten nævner en for en ved navn av dem, der er døde i den siste uke inden menigheten, en mindestund, som avsluttes med stille bøn, mens der sakte ringes med kirkeklokkene.

Foruten søndagens hovedgudstjeneste holdtes der under møtet i domkirken ikke mindre end fire bigudstjenester. Disse var i liturgisk og musikalsk henseende en fuldstændig historisk gjengivelse av de bønnestunder, som i den gamle kirke fandt sted i kirkene, de saakaldte »Horæ canonicæ», til de forskjellige tider paa dagen. Musikken til disse, som var helt og stilrent i den gregorianske form, var fremstillet efter svenske haandskrifter fra middelalderen. Den vanskelige vekselsang, med sine rike og eiendommelige figurationer blev sunget unisont og uten orgelledsagelse av et dobbeltkor som var placert i koret, bestaaende av kvinder og mænd. I den gamle domkirke gav denne fidesang en

underlig og betagende stemning fra fjerne aarhundreder.

Foran hver av disse gudstjenester var der korsang, gamle kirkehymner, som blev sunget av de respektive kirkesangerforbund. Korene tok oppstilling i den vældige apsis bak alteret. Og denne sang av det usynlige kor var ikke bare i akustisk henseende klangskjøn, men virket som toner fra den evige verden.

Endnu et gav alle møtets gudstjenester os: et sterkt indtryk av hvor sikker den svenske kirke er, naar det gjælder den liturgiske stilfølelse.

Ikke minst ved avslutningen var der henførelse over den store procession som fra de ved kirkens indgang beliggende sakristier under salmesang skred frem mot alteret. Forrest kvindekoret i hvite drakter, saa prestekoret i sine sorte talarer, derefter de fire yngste prester i sin hvite messekjortler og tilslut de tre officierende prester i fuldt messeskrud. Disse siste stod under velsignelsen paa det øverste altertrin, mens de fire assisterende prester stod nedenfor, — to og to paa hver side, vendt mot hinanden. Det hele dannede som et alterbillede, plastisk skjønt, i hver en linje.

Jeg maa uvilkaarlig dra en sammenligning med norsk liturgisk stilfølelse paa dette omraade. Kunde vi ikke faa en av disse kirkemænd til at gi os veiledning her?

Om søndagens Bachkonsert skriver han bl. a.:

En anden merkelighet ved denne konsert var at samtlige krævende soloer blev sunget av amatører, og forat stemmene skulde fylde kirken sang 5 stemmer av gangen i solopartiene med saadan samklang og egalitet at selv en av Sveriges første kirkemusikere der sat ved min side, lot sig narre.

Fulstændig kunstnerisk fuldkomment var det bekjendte Engelbrechtkirkenes kor i sin tolkning av mindre Bachkompositioner, paa en av de andre konserten.

»Komm süszer Tod» døde hen som et aandepust og selv dette ubeskrivlig skønne pianissimo hørtes i hver krok i det vældige rum. — — —

De ypperste i sin kunst ser det som det største ikke att trø frem for sig selv, men at trø tilbake for at tjene herren gjennom korsangens hellige tjeneste i gudstjenesten.

Møtet er endt og de overvældende indtryk gir mig denne konklusjon: Sveriges kirke har faat en særskilt mission inden-

for evangelisk kristenhet. Den kaldte sammen till fælleskristelig samling saa det høertes over verden. Det vil ogsaa høres, naar den som salmisten kalder: »Gaar ind i hans porte med pris og i hans forgaarde med lovsang».

I den stora svenskspråkiga Finlandstidningen Hufvudstadsbladet (n:r 300) har Director cantus Joel Löfstrand, Helsingfors, infört en artikel, ur vilken nedanstående utdrag må meddelas:

— — —
Det må genast framhållas, att mötesplatsen var särdeles väl vald. Denna minnesrika ort med den medeltida domkyrkan, vilken ligger där såsom ett jättestort helgonskrin i Östgötaslättnens hjärtpunkt, gjorde ett underbart intryck på främlingen. I den åldriga katedralen möttes deltagarna omedelbart av den rätta stämningen.

— — —
Mötesarrangemangen voro — såsom alltid i Sverige — utmärkta. Ortsborna medverkade också särdeles effektivt i synnerhet då det gällde att inlogera den tusenhövdade sångarskaran och de övriga mötesdeltagarna. Man möttes verkligen i denna goda stad av en sällspord vänlighet och gästfrihet.

— — —
I Linköping kunde man av körernas prestationer märka, att över hela linjen utförts ett målmedvetet och synnerligen värdefullt arbete, som på en del håll lett till alldeles utmärkta resultat. Särskild uppmärksamhet väckte Engelbrektskyrkans i Stockholm kör under sin framstående ledare, musikdir. David Ählén.

Den stora Bachkonserten blev festdagarnas höjdpunkt. Strängnäs stifts kyrkosångarförbund under ledning av musikdirektör Ad. Andrén framförde »Magnificat» och den store Bachkännaren, professor Albert Schweitzer framförde olika Bachkompositioner för orgel.

— — —
Många angenäma och bestående minnen och intryck förde deltagarna med sig från kyrkosångshögtiden i Linköping. Främlingen fäste sig särskilt vid det stora aktiva intresse prästerskapet ådagalade för kyrkokörernas arbete samt vid det förtroendefulla samarbetet mellan präster och kyrkomusiker.

En annan av de finska deltagarna, fil. d:r G. Moliis-Mellberg,

kyrkoherde i en av de svenska församlingarna i Helsingfors och ombud för Förbundet för svenskt församlingsarbete i Finland, har gjort kyrkosångsmötet till föremål för en uppsats i det finska »Församlingsbladet» för den 27 oktober 1927, som mindre stannar inför mötets yttre händelser än inför de tendenser, som han trott sig finna inom det nuvarande svenska kyrkosångsarbetet. Artikeln följer här nedan i sin helhet. Den bär rubriken: »Kyrkosångsdagarna i Linköping».

I anledning av kyrkosångsdagarna i Linköping skriver tidningen Östgöten bl. a.: »Allvarligt talat blir väl den största och bestående behållningen av det märkliga mötet det, att vi lekmän fått en klarläggande och förstående inblick i »kyrkofolkets» strävanden nu för tiden, sett hur de arbeta på sitt fält enligt nya, moderna principer. De ha stigit ned från den piedestal, där lärdom och klassificerad rangställning en gång i tiden satte dem och gått ut bland folket att predika evangelium». Detta synes mig vara en god facit av mötets resultat. Ty kyrkosångsdagarna i Linköping voro ingalunda blott och bart en musikalisk prestation, en uppvisning av vad man på den kyrkliga sångens gebit kan komma åstad, utan där tecknades ett helt kyrkoprogram med avseende på framtiden. Om detta program verkligen i denna stund är kyrkofolkets kan man väl hysa olika mening; men att de lärda herrar, som stå bakom detta program, veta vad de vilja och att mycket av deras strävanden skall kunna komma kyrkofolket tillgodo är likaså påtagligt.

Det är på tre vägar evangeliet kan predikas bland folket — ordets, musikens och plastikens väg. Alla ha sin plats i evangeliskt gudstjänstliv, såväl som någonsin i katolskt. Men alla ha också sina faror. Ty det är icke sant, att om blott predikan är dominerande i en högmässa, då är allt som sig bör, då är protestantismens anda räddad. Man kan predika, och jag vågar påstå, man gör det ofta i nutiden, så att evangeliet döljes under den egna retorikens och fyndighetens tarvliga trasgrannlåt. Ja själva ödmjukheten kan bli till den grad påtagen dygd, att Guds ära förblir i skuggan. Och då blir det icke någon evangelisk gudstjänst i anda och sanning. Likaså kan det musikaliska i gudstjänsten bli självändamål. Man kan drivas att

stanna inför känslöstämningen såsom det för gudstjänsten väsentliga och förväxla värdet av en subjektiv och flyktig andaktsupplevelse med det bestående värdet av ett gudsmöte, där Gud själv förbliver den skapande faktorn i själens förborgade liv. Och även på det sättet förnäras protestantismens grundtanke om rättfärdig-görelsen av tro allena.

Och så komma vi till det plastiska draget i gudstjänsten. Däröfver har striden ofta stått het. Vi minnas, hur en gång ärkebiskop Söderblom nödgats rädda sig ifrån de hårdaste angreppen på hans förmenta katolicism med den riktiga anmärkningen, att Sveriges kyrka icke har tid att slösa all sin kraft på kyrkliga toiletfrågor. Han hade den gången rätt. Men i annat sammanhang skulle han knappast tillåtit sig detta något vanvördiga yttrande om en så allvarsam fråga som den om plastikens rätt till protestantiskt gudstjänstliv.

Det var efter vad jag förstår för detta man slog ett stort slag i Linköping. Och vill man än icke underskriva Östgötens emfatiska ord, att »vi Linköpingsbor varit med om att skriva historia i dessa dagar», så bör det dock erkännas, att en duktig programdeklaration där gavs. Man förnam en stark känsla av att det liturgiska draget i gudstjänsten, den gamla gregorianska sången, ja själva processionen, gåendet under högtidlig sång och andaktsmättad rörelse, till och från altaret kan betyda mycket för ett intuitivt emotta-

gande av religionens evangelium. Men villkoret för att detta skall kunna komma Guds församling till godo, är givetvis detta, att allt som här sker icke blott förvisas för församlingen, men av densamma med liturgierna och körerne uppleves. Och därför torde i allt detta arbete den latinska sentensen mer än någonsin böra ihågkommas: »festina lente» — skynda långsamt. Med avseende på liturgien bör, såsom en av de ledande personerna i Linköpingsmötet, kyrkoherden Allard, uttryckte sig, man ständigt minnas, att allt som icke understryker, men som fördunklar evangeliet är av ondo.

En fråga, som under mötets gudstjänster trängde sig på en var, om ej den liturgiska delen dock tillåtits svälla ut för mycket. Tiden har ju förändrats i riktning mot en större koncentration av vårt gudstjänstliv. Predikans längd är icke mera den gamla tidens om en eller ett par timmar. Så bör också liturgien beskåras i samma grad. Det går ej att enbart reproducera den gamla gudstjänstens former, även om man vunnit ny förståelse för deras värde. Men en ypperlig verkan gjorde lovsångerna, där liturgens sång omväxlade med mans- och kvinnokörens. Det var som hade icke blott enskilda individer här burit fram sitt hjärtas lov och tack till Gud, men skilda världar, och man erinrade sig vid den kontrasterande övergången mellan männens och kvinnornas stämmor om psalmens ord: »Dig lova Cherubim, Dig sjunga Serafim, Hosianal»

Recensioner.

G. Aulén: *Liturgiska förnyelsesträvanden och evangelisk kristendom*. Lund, C. W. K. Gleerup, 1928. 96 s. H. 2:75.

Professor Aulén har här samlat fem uppsatser, som röra sig kring frågan om handboksrevisionen. I den första, »En omdaningstid», framhålls, hurusom i alla delar av den evangeliska kristenheten de liturgiska frågorna för närvarande äro aktuella. Särskilt betonas, att även bland de reformerta och de av dem influerade samfundet, t. ex. i Holland och inom våra egna sekter, ett behov av ordnad liturgi gör sig gällande. Ett ganska belysande exempel är ett minne från en resa i Holland 1927, som förf. berättar. Han deltog då i en gudstjänst, där det svenska, av den tjänstförrättande prästen själv till holländska översatta, högmässoritualet kom till användning. Inom vår egen kyrka är

1894 års handbok ingalunda att betrakta som en slutpunkt. Den betydde fastmera, att det liturgiska arbetet på allvar började komma i gång. Sedan 1894 ha liturgiska frågor ständigt stått på dagordningen hos oss.

Den andra uppsatsen är ägnad åt ämnet »altare och predikstol» och utreder klart och övertygande förhållandet mellan dem enligt evangeliska principer. Frågeställningen »altare eller predikstol» är oriktig. Det existerar ingen rivalitet mellan dem. Båda predika var på sitt sätt Guds ord. Och Guds ord skall icke ransoneras så, att det endast får förkunnas från predikstolen. Denna bör visserligen få komma till sin rätt, men det bör också altaret. Altartjänsten representerar gudstjänstens fasta sida, predikan är dess rörliga.

Efter denna principiella utredning över-

går förf. i kap. 3 till att behandla olika »reformtyper och riktlinier», som göra sig gällande i nutiden. Genom en stark schematisering kan han reducera dem till fyra huvudtyper. Den första bestämmer han såsom arkaiserande eller traditionalistisk. Styrkan hos denna typ ligger dels i dess hävdande av att också våra reformerade kyrkor äro grenar av den ena, allmänliga, kristna kyrkan, dels i dess måhet att rädda och bevara de liturgiska pärlorna från den ur liturgisk synpunkt egentligt skapande perioden inom den kristna kyrkans historia, den gammalkyrkliga. Risker ligger i att denna typ stundom visar sig ha svårt för att klart se den evangeliska kristendomens karakteristiska egenart. Stundom ser det ock ut, som om traditionen mera bleve mål än medel, och man saknar ibland också blick för att liturgien är en levande och växande organism. Den andra huvudtypen betecknas såsom estetiserande. Dess förtjänst består i att den fordrar, att Herrens *sköna gudstjänst* verkligen skall firas på ett värdigt sätt. Faran ligger i att det estetiserande intresset kan vilja taga ledningen, så att formen blir huvudsaken. »Tjänaren kan vilja upphäva sig till herre». Den tredje reformtypen karakteriseras av förf. såsom den mystiska, ofta med ett inslag av romantik. Dess hävdande av andaktens, tillbedjans betydelse är lofvärd, i synnerhet då man betänker, huru tillbakaskjutet detta moment varit och är inom evangeliskt gudstjänstliv. Men risken är stor, varpå icke minst R. Otto är ett gott exempel med sitt bekanta tal om »tystnadens tjänst». Den kvalitativa, av Kristus bestämda och präglade gudsbilden sjunker här lätt undan för det kvalitetslösa, obestämda och dunkla. Det under, inför vilket människan tillbedjande stannar, blir lätt icke det innehållsfulla utan det innehållstomma. Den fjärde reformtypen, som författaren urskiljer, är den moderniserande. Även den har något berättigt. Den evangeliska gudstjänsten får icke äga museikaraktär, utan en nutida människa har rätt att fordra, att hon i kyrkan mötes av ett språk, som hon kan förstå. Men typen har sina påtagliga och stora risker. De teologiska strömningarne avlösa varandra i rask följd och, innan en riktning på allvar hinner göra sina krav gällande, har den vanligen mer eller mindre överlevat sig själv. Det som utgives som moderna reformkrav har därför, teologiskt sett, icke sällan något ganska förlegat över sig. För närvarande representera denna typs förespråkare hos oss i allmänhet sekelskiftets teologi. Man saknar bland dessa

reformivrare sinne för att kyrkans liturgi är en värnadsvärd byggnad, som icke får restaureras efter vars och ens privata godtycke. Skulle de få styra och ställa som de ville, skulle liturgien icke längre kunna fylla sin uppgift att stå över det individuella och enbart tidsbestämda och representera den fasta objektiviteten gentemot det växlande och rörliga.

Resultatet av denna granskning kan icke bli mer än ett: ingen av dessa typer kan ensam vara skickad att tillvarata det evangeliska kristendomslivets gudstjänstliga intressen. Vid liturgiens utgestaltung måste fastmera de båda principerna: pietet och frihet gå hand i hand.

Det fjärde kapitlet är en utvidgning av den vidräkning med Torna- och Barakretsens av A. S. P. yttrande i handboksfrågan, som återgivits i denna tidskrift år 1927, s. 190 ff. Vi hänvisa dit. Blott må i förbigående påpekas, att det är skada, att förf., när han utdelar den välförtjänta näpsten åt herrarne i Torna och Bara kontrakt, nöjt sig med att granska inlagan till A. S. P:s Centralstyrelse. En av dessa kontrakts präster, teol. d:r O. Lewan i Knästorp, har nämligen på detta område utmärkt sig så, att han syntts väl värd litet extra uppmärksamhet. Han torde genom en artikel rörande handboksförslaget i Sydsvenska Dagbladet (avtryckt bl. a. i Svensk Kyrkotidning förra året n:r 30) i fråga om s. k. protestantiskt nit nästan hava gjort sig förtjänt av svenskt mästarskap. Vi nöja oss med att (ur Sv. K. T.) avtrycka artikelns praktfullaste blomma: »Nattvardsmässan är insatt i en omgivning av råd och anvisningar, av ordasätt och böner, av hymner och anordningar, som komma en att tänka mera på Rom än på Wittenberg och för att ej säga just nu på Västerås. Vad skulle Luther och Olaus Petri sagt om dessa nattvardsgångar, som tänkas försiggå utan ett förkunnat Gudsord, och där själva nattvardshävorna göras till föremål för en omsorg och firning, som närmar sig tillbedjan». Det är svårt att veta, om man inför en dylik utgjutelse skall gråta eller skratta. Ingen lär kunna hindra d:r Lewans tankar att ta vilka underliga vägar, de vilja (eller han vill). Men det är i hög grad jesuitiskt att med den skickliga formuleringen i ovan anförda ord vilja inbilla den okunnige läsaren, att Luther och Olaus Petri kände till vårt skriftetal. Det lär knappast vara d:r Lewan obekant, att skriftetalet kommit i bruk först långt efter Luther och Ol. Petri. Och det synes överskrida gränsen för det tillåtliga att söka få

enfadigt och okritiskt folk att tro, att handboksförslaget gjort själva nattvardshåvorna till föremål för en omsorg och firning, som närmar sig tillbedjan. Det är sant, att handboksförslaget infört en (men också endast denna) föreskrift rörande själva nattvardshåvorna. Det måste då vara denna, som innehåller dessa hemiska romerska föreskrifter, som skulle ge en antydning om tillbedjan. Denna rubrik må därför här i sin helhet avtryckas: »De heliga sakramentshåvorna tillrustas på altaret. Med avseende å dessa hävor och tillhörande kärl bör största sorgfällighet iakttagas. På altaret bör finnas sked och skål samt kalkdukar, med vilka kalken under utdelningen och efter varje bord avtorkas. Kalken bör för varje nattvardsgäst vändas, så att den följande gästen icke berör samma ställe som den föregående». Kommentrar torde vara överflödig. Vi blott tillåta oss att uttala vår stilla förundran över d:r Lewans uppfattning om hygien, då dessa enkla hygieniska föreskrifter av honom kunna sammanställas med tillbedjan. Vi undra ock, huru det pågår tillgå vid nattvardsgångarne i hans kyrkor, samt dölja icke vår oförställda glädje över att aldrig hava varit med vid någon nattvardsgång, där icke handboksförslagets hygieniska föreskrifter iakttagits, ehuru de icke äro införda i nu gällande handbok. Om handboksförslaget har fört d:r Lewans tankar till Rom, så kan hans egna ord knappast undgå att föra läsarens tankar till den kända principen: »Ändamålet helgar medlen». För att jaga bort ett förment romerskt spöke, som man ser överallt och vid alla tillfällen, synas alla medel vara tillåtna.

Men vi lämna d:r Lewans sorgliga artikel och återvända till prof. Auléns bok. Dess femte och sista kapitel handlar om »Nattvardsgudstjänsten och tidedgården». Efter att hava framhållit vikten av att också syndaförlåtelsens positiva sida — dess karaktär av liv och salighet — får komma fram i nattvarvsförkunnelsen, framställer förf. vissa önskemål rörande nattvarvsavdelningens liturgiska utformning. Dessa äro: 1) De-tempore-bestämda prefationer och tacksägelsekollektor, 2) Sanctus' återförenande med prefationen samt 3) en nattvarvsbön, som leder över från Sanctus till instiftelseorden. Beträffande tidedgården betonar förf. slutligen

behovet av en gallring av psaltarens texter, innan de intagas i ett kyrkligt antifonarium.

Rec. önskar, att han med detta långa referat kunnat giva åtminstone någon föreställning om den rikedom på tankar och synpunkter, som möter i prof. Auléns bok. Ingen av handboksfrågan intresserad kan underlåta att taga del av denna skrift, som förvisso kommer att få betydelse under den fortsatta handboksrevisionen. Det är i hög grad uppfriskande att läsa detta inlägg i diskussionen om denna viktiga fråga. Saklig vederhäftighet parad med en personligt färgad framställning gör boken till en ovanligt angenäm lektyr, som man icke gärna lägger ifrån sig, förrän man kommit till slutet. Ett må ytterligare tilläggas. Ur boken talar samma vidsynta, äkta evangeliska åskådning, som kännetecknar den svenska kyrkans i visst hänseende viktigaste be-kännelseskraft: 1571 års Kyrkoordning. Boken vittnar om att dess författare är befyndad med ärkebiskop Laurentius Petris sant ekumeniska anda, som bättre än sin tids människor i allmänhet såg icke blott det sönderande utan ock det djupa sammanbindande och kände den kristliga friheten icke blott åt ena hållet utan både åt vänster och åt höger. *Knut Peters.*

Julius Foss: Organist- og Kantor-Embederne i København og de danske købstæder och sammens indehavere i 1927. 3:e uppl. 182 sid., häftat. Köpenhamn, Wilh. Hansens musikforlag i kommission.

Tredje upplagan av den på föranstaltande av Dansk Organist- & Kantorsamfund af 1905 genom samfundets ordförande, organisten i Sundby kyrka, utgivna organist- och kantorsmatrikeln för Danmark utkom under förlidet år. Matrikeln, som föreligger i en utomordentligt präktig utstyrel, ger för en svensk läsare många intressanta och till jämförelse eggande uppgifter om de kyrkomusikaliska förhållandena i de danska städerna. Utom vad slika matriklar i vårt land bruka upptaga, förekommer här därjämte biografiska uppgifter om tidigare innehavare av organist- och kantorsbeställningarna. Matrikelns värde förhöjes ytterligare av den väl valda och delikat reproducerade samlingen av fotografier av orglar från olika kyrkor, såväl gamla historiska som moderna. *A. A.*

(Forts. från omslagets andra sida).

Törnblom; konsertmästare: Nora Duesberg-Baranowsky; dirigent: univ.-kapellmästare Gerhard Lundqvist. Program: 1) Ture Rangström: Symfoni nr: 2 Mitt land: Sagan [Allegretto grave e fantastico (pesante)], Skogen, vågen, sommarnatten (Andante e scherzo all' improvisazione), Drömmen (Allegro energico e maestoso, alla marcia, viva); 2) Mozart, Pianokonsert i d-moll: Allegro, Romanze, Rondo (Allegro assai).

Göteborgs stift. Göteborgs S:t Pauli kyrka. Musikafton den 18 febr. till förmån för fattiga och sjuka i förs. Med-

verkande: förs. organist, kantor och hymnkör, fröken Ragnhild Svedberg (sopran), herr Gösta Södergren (baryton), herr Hugo Hanson (violin). Program: 1) Merikanto, Häähymni; 2) Pohjonmies, Andante grazioso; 3) Jobs, Davids 147 psalm; 4) Wennerberg, Davids 84 psalm; 5) Beethoven, Violin-romance (F-dur); 6) Mendelssohn, O lugna din själ (aria ur orat. Elias); 7) Bedinger, Mitt hjärtas tröst (solo med obligatviolin); 8) Lundh, Högtlovad vare Gud; 9) Olsson, Sions dotter, lyft din panna; 10) Mendelssohn, Hör min bön (ur Andliga sånger).

Ledigförklarade kyrkomusikertjänster.

A) Enbart kyrkliga tjänster:

Organist- och klockaretjänsten i *Gällstads* förs., Älvsb. l., sökes hos kyrkorådet före 23 mars. Lön 600 kr. Samtidigt kan hos skolrådet sökas ledig lärare-tjänst vid kyrkskolan (skolform C 1); tjänsterna äro dock ej förenade.

Organist-, kantors- och klockaretjänsten i *Skeninge* stad och *Allhelgona* förs., Österg. l., sökes före 27 mars. Lön 2,800 kr.

Klockare-, organist- och kyrkosångarebefattn. i *Östra och Västra Wenmenhög*s förs., Malm. l., sökes före 30 april (adr. Tofthög). Sökanden är skyldig att mot av förs. beviljad ersättn. undervisa konf. i kyrkosång. Lön: boställe om 28 tunnld öppen åker samt kontant 763: 86 kr.

B) Förenade med folkskolläraretjänst:

I *Rätan* (Rätansbyns skola), Jämtl. l., sökes före 19 mars (adr. Rätansbyn). Skolform B 1; forts.-skola, slöjd. Klock.- o. org.-lön 700 kr. för den, som avlagt org.-examen; för andra 400 kr.

I *Vassunda*, Stockh. l., sökas två förslagsrum före 20 mars (adr. Knivsta). Skolform B 1; org.-lön 600 kr., klock.-lön boställsavg., ber. till 100 kr.

I *Hemsö*, Vnorrl. l., sökes före 30 mars (adr. Oringen). Skolform B 2; forts.-skola, slöjd. Org.- o. klock.-lön 600 kr.

I *Jälluntofta*, Jönk. l., sökes före 31 mars. Skolform C 1; forts.-skola, slöjd. Bostad 4 rum o. kök. Org.- o. klock.-lön 400 kr.

I *Viksö*, Vnorrl. l., sökes före 3 april. Skolform B 2. Klock.-, org.- o. kantorslön 450 kr., med utsikt att erhålla ytterl. 300 kr. per år.

I *Björna*, Vnorrl. l., sökes före 3 april. Forts.-skola (jordbruk, skogsbruk), slöjd. Klock.-, org.- o. kantorslön 600 kr.

I *Hällstad*, Älvsb. l., sökes hos skolrådet före 3 april (adr. Älmestad). Skolform C 1; forts.-skola (jordbruk), slöjd. Klock.- o. org.-lön 450 kr. (gudstj. 3 sönd. i mån).

I *Kall*, Jämtl. l., sökes före 5 april. Skolform B 2. I ersättn. för ett bristande rum 150 kr. per år. Org.-lön 600 kr., klock.-lön 100 kr., kyrkosång.-lön 100 kr.

I *Ericsboda*, Blek. l., sökes före 11 april.

I *Ånimskog*, Älvsb. l., sökes före 14 april. Skolform B 2; org.- o. klock.-lön 400 kr.

I *Bodum*, Vnorrl. l., sökes före 14 april (adr. Rossön). Klock.-lön 200 kr., org.-lön 400 kr.

I *Nävle sjö*, Jönk. l., sökes före 14 april (adr. Lannaskedebrunn). Skolform B 2; forts.-skola. Kantors-, klock.- o. org.-lön 500 kr.

I *Rackeby-Skalunda* förs., Skarab. l., sökes före 16 April. Skolform B 1; forts.-skola, slöjd. Klock.-lön 500 kr. + ca 20 kr. i arr.

I *Irsta*, Västm. l., sökes 3:e förslagsrummet före 20 april (adr. Irsta, Västerås).

I *Hassela*, Gävleb. l., sökes före 21 april (adr. Franshammar). Forts.-skola, slöjd. Klock.- o. org.-lön 500 kr. Org.-examen fordras.

PÅ C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG HAR UTKOMMIT:

Av **PREBEN NODERMANN:**

Kapellmästare vid Lunds Domkyrka.

PRELUDIER vid gudstjänsten. Pris 2 kr.

SMÅ KORALPRELUDIER för gudstjänsten. Pris 2 kr.

TRESTÄMMIGA MOTETTER (Lunds Domkyrkas Körsånger 1—5). Pris 1 kr.

1. Kom, Guds dyra gåva! 2. Vid min Jesu sida. 3. Väktare av himlens bud.
4. Hjorten häftigt längtar. 5. Lovom Herran!

HÖGTIDSKÖRER (Lunds Domkyrkas Körsånger 6—10).

Pris 1 kr.

6. Hosianna. 7. Ära. 8. Det är en ros utsprungen. 9. Ditt huvud, Jesu, böjes. 10. Vid Reformationsfest.

TRE- OCH FYRSTÄMMIGA MOTETTER (Lunds Domkyrkas Körsånger 11—14). Pris 1 kr.

11. Mitt hjärta, Jesu, denna dag. 12. Du tålig var. 13. Lovpsalm. 14. Kristus är uppstånden.

ANDLIGA KÖRSÅNGER för hemmet. Pris 1 kr.

1. Upp, psaltare och harpa! 2. Din klara sol går åter opp. 3. Livets färd.
4. Hur länge. 5. O Gud, till dig jag flyr.

UNGDOMSKÖRER för högre allmänna läroverk. Pris 1 kr.

1. Vår svenska fana. 2. Till Norden. 3. Sångarglädje. 4. Friheten.
5. Engelbrektsmarschen.

TJUGOTRE BARNVISOR för svenska skolor och hem
av *J. Nyvall*. Pris 50 öre.

»Det skall i få ord sägas, att dir. Nyvall, organist i Solna kyrka och sånglärare vid samtliga skolor i församlingen, i detta verk visat sig vara den insiktsfulle pedagogen och den varme barnvännen i lika hög grad, som han är den borne musikern. Man väntar, att sångsamlingen skall komma att ståta med det bekanta: »Veni, vidi, vici».

Genom det ackompanjemang, som är tillagt varje sångnummer, blir arbetet lika kärkommet för den lille eller de små i hemmet som i skolan, där det ju eljest är »massverkan» som livar och stöder utförandet. Och den praktiska åtgärden är vidtagen, att vid föredragning av ett nummer, vilket som helst, bladet icke behöver vändas.

Sånghäftet, som har vårdad utstyrsel och gör intryck av soliditet och hållbarhet, är häftat i stark, böjlig kartong, säljes till det oväntat billiga priset av 50 öre — något som är överkomligt för varje liten »sångare».

John Morén i Folkskolans Vän.